

Taka poezija je sama po sebi razveseljiv pojav — toda ne v rokah Franceta Kozarja. Njegovi zbirki, razdeljeni na sedem ciklusov (Izpod zemlje, Spevi dvajsetega stoletja, Obrazi, Danes, Pisma, Pelin, Iskre v temi) se sicer pozna, da jo je avtor zamislil z vso resnostjo, simpatični so nam tudi motivi sami na sebi (čeprav obravnavajo po večini eno in isto), toda na vsaki strani prihajamo do prepričanja, da Kozar svoji snovi ni dorasel. Pesmi (spominjajoče v mnogem na tuje vzore) so namreč razvlečene, neudarne in le malokdaj se mu posreči dobra pesem. Kaj bi iz teh motivov napravil resničen pesnik! Kajti snov z ozko platformo zahteva resničnega in močnega oblikovalca, predvsem avtokritičnega, sicer postanejo verzi samo fraze, ki na prvi pogled morda užgejo, toda po ponovnem prečitaniu zvené papirnato, demagoško; bile so tudi že stokrat in stokrat od boljših in resnejših oblikovalcev do skrajnosti preresetane. Pesmi, od katerih smo pričakovali, da bodo res znanilke današnje dobe, so žal ostale le tvegan poizkus.

Kozarjeva pesem je nekaka ritmizirana proza, sporadično in le po naključju se tudi rimajoča (rime so slabe in navadne!). Spominja nas formalno Seliškarja in Krleže, vsebinsko pa Seliškarja, Klopčiča ter tudi Krleže. Vidi se ji pa naglica, nedognanost, pomanjkanje avtokritičnosti.

Neokusno risbo na platnicah je napravil Ivan Lapajne. Dušan Ludvik.

Ivan Čampa: Mlin v grapi. Idilična povest. Opremil grafik Milan Mlakar. Založba Literarnega kluba. V Ljubljani 1940.

Povest je izšla v lični knjižni obliki v simbolno-idilični opremi grafika Mlakarja. Brez dvoma je to najlepša in najučinkovitejša oprema izmed vseh treh publikacij Literarnega kluba. Knjigo krasi tihe, lirične ilustracije akademskega slikarja Rika Debenjaka, kar dá na prvi pogled povesti vse lirično nastrojenje in smisel za idilično podoživljanje življenja. Tu bi lahko tudi mimogrede omenil, kakšen izreden vpliv imajo ilustracije na bralca. Dajo mu nastrojenje in popolnejše doživetje. Debenjak se je že drugič predstavil kot dober ilustrator, drugič bolje kakor prvič, ko je risarsko poduhovil Magaj-nove »Zaznamovane«.

Čampova povest bi nosila morda upravičenejši naslov »Povest o dobrih ljudeh«, kakor pa ga nosi Kranjčeva. V njej žive boljši ljudje, oddaljenejši od velikomestnega življenja, strojev in zablod; tudi pristni so bolj, saj ne modrujejo in ne razmišljajo toliko kot Miško Kranjec v svojih ljudeh. Čampova dva junaka, mož in žena, sta preprosta človeka, enostavnih misli, brez problemov — saj teh niti ne poznata —, le sem in tja zasenči kaj temnega njuni srci, a kmalu posije zopet jasnost in oba sta srečna še bolj. To sta dva slovenska človeka, naivna in primarna, kot je brez dvoma še mnogo naših ljudi, ki jih še ni dosegla zlagana in lažniva civilizacija. Gotovo je, da nosi povest upravičeno prav zaradi tega naslov »idilična«. Zgodba sama pa je včasih medla, toda sočna in naivna. Pa v tem je tudi njena čast. Jezik pa, ki ga govori Čampa in njegovi ljudje, je dober, ljudski in klen. Pisatelj je s pridom uporabil nekaj posebnosti iz domačega kraja. Slog je poljuden, kramljajoč, preprost. Čampa ne ljubi dolgih stavkov in izumetničenih stavčnih period, le tu in tam greši. Priznati moram, da sta me prav njegov jezik in slog mikala, da sem bral povest s tako vztrajnostjo in nekakim veseljem in še večjim užitkom. Malo je danes pisateljev, posebno še mladih, ki bi pisali tako sočen jezik. Jezik naših pisateljev postaja

omleden, časnikiarski, površen. Čampa pa po notranjsko poje. In to je največja vrednota te idilične povesti, zaradi česar je »Mlin v grapi« tudi branja vredna novost.

Tone Glavan.

Joža Herfort: Zelena bratovščina. Založba Pastir. Ljubljana 1940.

Ena in dvajset lovskih zgodbic v okusno opremljeni izdaji. Z veseljem vzamem v roke skoraj vsako lovsko knjigo, saj zbudi v človeku mnogo lepih spominov in razgiblje vso notranjost s košato in prekipevajočo življenjsko radostjo, ki kipi iz tesne povezanosti z naravo. Človek si res želi, da bi se umetnik kdaj res lotil obdelave lovskega življenja in nam dal knjigo življenjskega razkošja in volje do življenja. S tem pa nočem reči, da so Herfortove zgodbe slabe. Čisto srčkane so in precej lovsko diše, dasi jim manjka umetniške sile in pa poznavanje jezika.

Tone Čokan.

Ivan Prijatelj: Kulturna in politična zgodovina Slovencev. V. del. Mladoslovenci. Obdobje romantičnega realizma 1868—1881. Uredil Anton Ocvirk.

Peti del Prijateljeve Kulturne in politične zgodovine Slovencev od leta »pomladi narodov« dalje prinaša uvod in dve nadaljnji razpravi. Tudi uvod sam je prav za prav razprava, kakor je bila že pod naslovom Mladoslovenci in Mlada Evropa prvič objavljena v LZ 1924. Ta razprava sama obsega dva dela, in sicer govori Prijatelj najprej o novi periodizaciji naše književne zgodovine, nato pa podrobno označuje generacijo Mladoslovencev.

V prvem delu zavrača Prijatelj dosedanje nazive tega obdobja naše književne zgodovine, Kleinmayrjev naziv tretja doba, ker ne pove ničesar stvarnega, Sketov naziv »doba narodne prosvete«, ker je pretesen, Glaserjevo poimenovanje »Bleiveisova doba«, ker je preobširen in imenovan po možu, ki v tej dobi ni bil več vodilna osebnost, pa tudi Grafenauerjev naziv »doba narodnega prebujenja«, ker je narodno prebujenje trajalo že od Pohlina dalje, a se končalo šele z zedinjenjem 1918. Odloči se za nova naziva »doba Staroslovencev« in »doba Mladoslovencev«; ta naziva sta bila po prvi objavi pričujoče razprave že splošno sprejeta med našimi književnimi zgodovinarji. Pripomnil bi le to, da bi ta del uvoda o periodizaciji naše književne zgodovine vsekakor bolj spadal v prvi del, na uvodno mesto »staroslovenske dobe«, in ne šele v peti del, in to kljub temu, da bi bilo treba uvod sam ločiti v dva dela.

V drugem delu uvodne razprave pa Prijatelj naše Mladoslovence podrobno označi, kako so izšli idejno in kulturno iz romantike, iz narodnega prebujenja, iz Mlade Evrope, Mlade Anglije, Mlade Nemčije, Mlade Italije, Mlade Poljske, posebno pa še iz Mlade Češke. Kot taki so bili naši Mladoslovenci narodno silno zavedni, vseskozi pristaši načelne narodne politike, ne pa oportunistične kakor naša staroslovenska generacija, dalje so bili sinovi nemškega meščanskega liberalizma in svobodomiselstva, v političnem pogledu nekaki skriti republikanci, zanemarjali pa so socialno vprašanje, zlasti visoko pa so dvignili estetske poglede na naše leposlovje in prešli iz romantike v realizem.

Prva razprava za uvodom nosi naslov »Slovensko, slovansko in južnoslovansko vprašanje pri Slovencih na prelomu šestdesetih in sedemdesetih let«. Tudi ta razprava je samo ponatis iz RDHV IV. iz leta 1928. V nji razpravlja Prijatelj o treh glavnih smereh v slovanskih vprašanjih med Slovenci v tisti